

ارزی به‌طور معمول مجوز کالاهای وارداتی در "لیست مثبت" می‌تواند با تشریفات کم به‌دست آید. در مقابل مجوز کالاهای وارداتی که در "لیست مثبت" نیستند، به سختی اخذ می‌شوند. غیر از قاچاق، عملی‌ترین راه کسب این کالاها در ایران، واردکردن آنها در مناطق آزاد تجاری است. (محدوده‌ای که واردات بدون مجوز ممکن است.) و سپس استفاده از شیوه‌های قانونی که در آن مقادیر محدودی از کالاها می‌توانند بدون مجوز از این مناطق به ایران وارد بشوند.

در ایران نیز همانند بعضی کشورهای در حال توسعه، مناطق تجارت آزاد دو راه فرار در آیین‌نامه مجوز واردات ایجاد می‌کند. نخست همان‌طور که در بخش ۴ به تفصیل گفته شد، شرکت‌های تجاری در مناطق آزاد می‌توانند بعضی از کالاهایشان را بدون گرفتن مجوز واردات به داخل کشور صادر کنند. دوم این‌که مقررات واردات ورود مقدار کم اما قابل توجهی از هر کالایی را (غیر از تعداد بسیار کمی از کالاهایی که کاملاً ممنوع هستند، از طریق مسافران از مناطق آزاد مجاز میدانند. مأموران نمی‌توانند اطلاعات دقیقی از کسانی که این کار را اجرا می‌کنند، به‌دست بیاورند. با وجود این‌ها مطلع هستیم که حتی کالاهایی با مقدار زیاد را بعضی مواقع می‌توان با اجیرکردن افراد از مناطق آزاد وارد کرد. هر کدام از این اشخاص اجازه دارند سالانه ۸۰ دلار کالا وارد کنند؛ به‌ظاهر این کالاها برای استفاده شخصی وارد می‌شود. این افراد به‌طور منظم برای واردکردن انواعی از تجهیزات آن قدر سبک و قابل حمل در ساک دستی استخدام می‌شوند.

لیست‌های مجوز واردات متداخل، از راه‌های پیچیده‌ای روی هم اثر می‌گذارند. واردات بعضی از کالاها که با بعضی از کدهای نظام هماهنگ در آیین‌نامه صادرات و واردات مطابق هستند، مثل گوشت خوک و نوشیدنی‌های الکلی، برای همیشه ممنوع است. (در طبقه‌بندی صفر قرار دارند). سایر کالاها مادامی که واردکننده مقررات ثبت وزارت بازرگانی را رعایت و مالیات بر واردات و سایر مطالبات مربوطه را پرداخت کند، قابل ورود است (این کالاها در طبقه‌بندی ۱ مشخص شده‌اند). کالاهایی که با نرخ بین ۹-، طبقه‌بندی شده‌اند تعداد زیادی از کالاها طبقه‌بندی چندگانه دارند. شایع‌ترین این موارد در طبقه‌بندی ۲ و ۱ هست. به این معنی که برای اخذ مجوز، واردکننده نه تنها باید مقررات ثبت وزارت بازرگانی را رعایت کند (طبقه‌بندی ۱) بلکه باید تأیید وزارت صنایع را نیز به‌دست بیاورد (طبقه‌بندی ۲). بقیه طبقه‌بندی‌ها نشان می‌دهد که مجوز باید از سایر وزارت‌خانه‌ها اخذ شود. سه وزارت‌خانه صنایع، معادن و کشاورزی وزارت‌خانه‌هایی هستند که باید بیشترین مجوزها را صادر کنند.

هیچ کدام از مقامات مسؤول در این ارتباط نتوانستند کالایی را مثال بزنند که در "لیست مثبت" نبوده و طبقه‌بندی ۱ آیین‌نامه صادرات و واردات را (به‌جای یک طبقه‌بندی چندگانه) داشته باشد. اگر هم مثالی از چنین کالایی وجود داشته باشد، بسیار نادر و اهمیت آن ناچیز است. با این‌که تمامی کالاهای طبقه‌بندی شده بند ۱ در لیست مثبت

رژیم واردات ایران*

بانک جهانی

ترجمه پانته‌آ حافظیان (کارشناس ارشد اقتصاد)

محدودیت‌های اصلی اعمال شده بر محدودیت‌های اعمال شده بر واردات ایران الزام‌های اخذ مجوز و کنترل‌های ارزی است. دو مالیات مهم بر واردات وجود دارد که عبارت‌اند از: عوارض گمرکی و سود بازرگانی که همانند عوارض گمرکی عمل می‌کند و اهمیت آن افزایش یافته است. زیرا با احکام اداری قابل تغییر است. این مالیات‌ها، هر دو، میزان (نرخ) پایینی دارند. علاوه بر این، مالیات بر فروش اجناس داخلی و مالیات بر درآمد نیز آثار جزئی بر تجارت دارند زیرا آنها با نرخ‌های متفاوتی، بر فعالیت‌های داخلی و تجارت بین‌المللی، اعمال می‌شوند. این بخش سیاست‌های فوق را کمی می‌کند و مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد و در این باره که چگونه آنها باید اصلاح شوند، پیشنهادهایی ارائه می‌کند.

۱. قوانین مجوز واردات

نظام مجوز واردات ایران دارای سه طبقه‌بندی کالایی است که با هم همپوشی دارند. طبقه‌بندی اول ر آیین‌نامه صادرات و واردات وزارت بازرگانی است؛ در این طبقه‌بندی واردات کالاها نیازمند مجوز آنهاست به همراه کالاهایی که مطابق با ۵۱۱۳ تیم هانگ، اخذ مجوز از آنان لازم است. طبقه‌بندی دوم کالاهایی که می‌توانند با ارز خارجی به‌دست آمده از صادرات غیرنفتی وارد شوند را لیست می‌کند (از این به بعد "لیست مثبت") که شامل ۷۷ طبقه‌بندی عریض از کالاها می‌شود. طبقه‌بندی سوم طبق تبصره ۲۹ قانون بودجه سال ۲۰۰۱ - ۲۰۰۰ اقلامی از "لیست مثبت" هستند که از شرط ورود کالا در برابر ارز به‌دست آمده از صادرات غیرنفتی معاف هستند.

علاوه بر مجوز واردات، بعضی از کالاها مشمول کنترل‌های قرنطینه‌ای هم هستند. به‌نظر نمی‌رسد که این کنترل‌ها راهی برای حمایت از تولیدات داخلی در رقابت با کالاهایی خارجی باشد. از طرفی ایران قوانینی را برای استانداردهای کیفی اجباری وضع می‌کند که گاهی به‌عنوان حمایتی از تولیدکننده داخلی مطرح می‌شود.

بعضی کالاها در "لیست مثبت" دقیقاً مطابق با طبقه‌بندی اقلام در مقررات صادرات و واردات نیستند. وجود طبقه‌بندی‌های متداخل، ترتیبات اخذ مجوز واردات را مشکل‌تر می‌کند. با این وجود، کالاهایی هستند که زیر دو طبقه عنوان شده‌اند. بنابراین احتمالاً خلاصه کردن نظام مجوزدهی تا حدودی صحیح است. دست‌کم، هنگامی که قیمت جهانی نفت بالاتر از پیش‌بینی دولت باشد، با پر رونق شدن دریافتی

معمول تجاری که ممکن است تعدادشان زیاد باشد، فراهم نمی‌شود. واردات کالاهایی که در لیست مثبت هستند ممکن است توسط منشأ ارز واردکننده و روش پرداختی که واردات را تأمین می‌کند، محدود شود. تا لغو نرخ ارز صادراتی در مارس ۲۰۰۰ آنچه در بازار بورس تهران به عنوان ارز خارجی معامله می‌شد، در عمل ترکیبی از ارز خارجی و گواهی‌نامه واردات بود: صادرکنندگان با ارائه درآمدهای صادراتی خود به بانک مرکزی، مجوزهای واردات کالاهای "لیست مثبت" را به دست می‌آوردند. این مجوزها تنها با صادر و یا خریداری کردن آن‌ها از یک شرکت صادراتی در بازار بورس که نمی‌خواهد با همه ارزشهای حاصل از صادرات خود کالا وارد کند، به دست می‌آید. علاوه بر آن دارندگان مجوز واردات کالاهای مربوط به "لیست مثبت" مجبورند واردات‌شان را با اعتبارنامه‌هایی تأمین مالی کنند. که توسط بانک‌های تجاری ایرانی منتشر می‌شود. بانک مرکزی با تضمین این‌که واردات اکثر کالاها از این طریق تأمین مالی می‌شود، قادر بود تقاضا برای ذخایر ارز خارجی‌اش را محدود کرده و کنترل خود را بر بدهی‌های ارزی شرکت‌های واردکننده را حفظ کند. دولت بیشتر این بدهی‌ها را ضمانت کرده بود.

هر دو محدودیت برطرف شده است. حواله بانکی بعضی مواقع می‌تواند به جای اعتبارنامه استفاده شود و همچنین بعضی واردات می‌توانند بدون نیاز به ارز خارجی به دست آمده از صادرات برای پرداخت‌هاشان یا به وسیله خرید از صادرکنندگان در بازار بورس تهران انجام شوند. در ماده ۲۹ قانون بودجه سال ۲۰۰۱-۲۰۰۰، واردکنندگان استفاده کننده از "ارز با منشأ خارجی" (که در بخش ۲-۳ شرح داده شد) می‌توانند اقلامی از کالاهای "لیست مثبت" را به شرط موافقت صنایع وارد کنند. مهم‌ترین کالاها در این زیر مجموعه ماشین‌آلات، قطعات محصولات کارخانه‌ای نظیر اتومبیل است مهم‌ترین اقلام "لیست مثبت" که از این زیر مجموعه استثناء شده عبارت‌اند از مواد خام و کالاهای مصرفی.

۲. کمی کردن موانع تعرفه‌ای و غیر تعرفه‌ای واردات

موانع تجاری ایران دارای سه فرم کلی هستند: مالیات‌های آشکار وارداتی (عوارض گمرکی و سود بازرگانی)؛ مجوزها و نظام دوگانه نرخ ارز. مالیات‌های تجاری و یارانه‌هایی که در نظام دوگانه نرخ ارز هستند می‌توانند به وسیله یکسان‌سازی نرخ ارز جبران شوند و تمام خسارت آن را کاملاً بی‌اثر کنند. اگر همه معاملاتی که اکنون با نرخ رسمی انجام می‌شوند به نرخ بازار آزاد تغییر کنند و همه جبران خسارت تأمین شود، قیمت داخلی و سطح تعادل نرخ بازار آزاد تغییر نخواهد کرد. سطح مصرف، تولید و صادرات و واردات خیلی از فعالیت‌ها بدون تغییر باقی خواهند ماند. مالیات‌های صادرات و واردات که می‌تواند از یکسان‌سازی نرخ ارز با جبران همه خسارت‌ها نتیجه شود برای ارزیابی تصویری از وضع موجود قابل استفاده است. اولین قسمت متن زیر

قرار دارند، عکس این مسأله درست نیست: خیلی از کالاها در "لیست مثبت" طبقه‌بندی محدود دارند، مثل موارد ۲ و ۱ که برای اخذ مجوز واردات این کالاها، اجازه وزارتخانه مربوطه لازم است. قصد مسؤلین مربوطه در تکمیل فرایند تبدیل کردن موانع غیرتعرفه‌ای به تعرفه‌ای - مثل وارداتی که با تغییر طبقه‌بندی از ۲ و ۱ به ۱ آزاد شده‌اند کالاهایی را که پیش از این در لیست مثبت نبوده‌اند به آن اضافه کند. یکی از معیارها یا ضوابط اصلی که در اعطای مجوز واردات توسط وزارت صنایع استفاده می‌شود این است که آیا کالا در داخل تولید می‌شود یا نه؟ این یک آزمون ساده نیست چون قیمت و در دسترس بودن آن کالا که با برآوردهای زمانی برای تحویل عرضه‌کننده اندازه‌گیری می‌شود نیز دخالت دارد. همچنین این‌که کالاهای تولیدشده در داخل به طور یقین مطابق با مشخصات کالاهای وارد شده است نیز یکی از سوالات است. در عمل وزارتخانه‌ها عمیقاً متأثر از این مسأله‌اند که آیا کالایی که می‌خواهد وارد بشود در "لیست مثبت" هست یا نه؟ از آنجایی که وظیفه وزارت صنایع تولید کالاهای داخلی است و اکثر کالاهایی که هم اکنون در "لیست مثبت" هستند (از قبیل کالاهایی سرمایه‌ای، مواد خام یا مواد واسطه‌ای) در تولیدات داخلی به کار می‌روند، وزارت صنایع از دادن مجوز واردات کالاهایی که در لیست مثبت باشند، استقبال خواهد کرد. حتی تقاضا برای مجوز واردات کالاهای مصرفی "لیست مثبت" مستلزم موافقت وزارتخانه‌ها است - کالاهایی چون، چای، سیگار، گوشت، شیرخشک برای بچه‌ها، شیشه عینک و فیلم. حقیقت این است که وجود کالا در لیست مثبت، وزارتخانه مربوطه را به نفع اعطای مجوز تحت تأثیر قرار می‌دهد. در مقابل، هنگامی که اجازه مخصوص از وزارتخانه‌ها لازم است، اخذ مجوز واردات کالاهایی که در "لیست مثبت" هستند، حتمی نیست و فرایند حتی اگر نهایتاً اثربخش باشد، به آهستگی پیش می‌رود.

تا زمانی که طبقات لیست مثبت عریض و تا حدودی مبهم هستند، این فرصت برای واردکننده وجود دارد که مسؤلان را متقاعد کند کالایی که می‌خواهد وارد کند واقعاً جزو یکی از این طبقات است. برای مثال، یک راننده تاکسی ممکن است استدلال کند که یک خودروی مسافرکشی کاملاً مونتاژ شده برای کار او یک کالای واسطه‌ای است. برای مواجهه با چنین مشکلاتی اداره گمرک در حال پردازش سیستم گندهای هماهنگ هشت رقمی است.

واردکنندگانی که می‌خواهند کالاهایی را که در "لیست مثبت" نیست وارد کنند و قصد ندارند از راه‌های گریز موجود از جمله تجارت آزاد و به‌ویژه مناطق آزاد تجاری استفاده کنند، ممکن است از وزارتخانه مربوطه درخواست مجوز کنند. اما هر تقاضایی مورد موافقت قرار نمی‌گیرد. یک کمیته مخصوص که اعضای آن از نمایندگان اصلی وزارت بازرگانی و بانک مرکزی هستند می‌توانند در شرایط خاص با مجوز واردات موافقت کنند. اما این سازوکار برای کالاهای

در ایران نیز همانند بعضی کشورهای در حال توسعه، مناطق تجارت آزاد دو راه فرار در آیین‌نامه مجوز واردات ایجاد می‌کند. نخست همان‌طور که در بخش ۴ به تفصیل گفته شد، شرکت‌های تجاری در مناطق آزاد می‌توانند بعضی از کالاهایشان را بدون گرفتن مجوز واردات به داخل کشور صادر کنند. دوم این‌که مقررات واردات ورود مقدار کم اما قابل توجهی از هر کالایی را (غیر از تعداد بسیار کمی از کالاهایی که کاملاً ممنوع هستند. از طریق مسافران از مناطق آزاد مجاز می‌داند.

افزایش می‌کند. بنابراین تعرفه‌ای کردن موانع غیرتعرفه‌ای اهمیت نسبی سود بازرگانی را بیش از پیش خواهد کرد.

جمع مالیات‌های وصول شده در ایران بسیار پایین است (جدول ۱) و بازتابی از این واقعیت است که ابزار اصلی سیاست بازرگانی به‌جای مالیات‌های مستقیم بر واردات موانع غیرتعرفه‌ای و نظام نرخ ارز چندگانه است. میزان متوسط مجموع مالیات بر واردات ۲/۷ درصد است؛ فقط در بخش پوشاک لیست مثبت است که مجموع نرخ از ۶ درصد بیشتر و برابر ۱۴/۲ درصد است.

واردات برای اکثر اقلام سرمایه‌ای، اقلام ضروری با نرخ رسمی، برای طرح‌های سرمایه‌گذاری عمومی (دولتی)، معاف از عوارض‌اند. هدین‌طور برای صادرکنندگان دارای مجوز موقت (بخش ۴ را نگاه کنید). تخمین کمی اهمیت مقدار معافیت از مالیات مستلزم اطلاعات نرخ‌های قانونی مالیات بر واردات بر مبنایی است که داده‌های جدول ۱ با آن نرخ‌ها محاسبه شده است، یعنی نرخ‌هایی که برای هر کالا با واردات کل آن کالا موزون شده است. متأسفانه همه این اطلاعات به راحتی در دسترس نیست. البته بعضی از آن‌ها را می‌توان با تقریب ساخت.

وزارت صنایع تخمین زده که متوسط غیروزنی مجموع نرخ‌های قانونی عوارض گمرکی و سود بازرگانی تقریباً ۳۰۰۰ قلم از اقلام تحت مسئولیت این وزارتخانه در حدود ۳۵ درصد ارزش واردات با نرخ رسمی دلار (۱۷۵۰ ریال) و ۷/۵ درصد واردات محاسبه شده با نرخ بازار بورس تهران (۸۱۷۵ ریال) است.

۲۰۰۰ قلم باقی‌مانده در نظام هماهنگ، کد شش رقمی تابع عوارض گمرکی و سود بازرگانی از میانگین اقلام تحت مسئولیت وزارت صنایع در نرخ‌هایی کمتر هستند. نسخه فارسی عوارض گمرکی و سود بازرگانی هر کدام از ۵۱۱۳ قلم نظام هماهنگ به‌دست آمده است، اما ترجمه کامپیوتری این جداول به و برآوردی از متوسط مجموع نرخ‌های قانونی مالیات‌های بر واردات در دست نیست. اگر ما فرض کنیم که نرخ‌های مالیات بر واردات قانونی اقلامی که تحت کنترل وزارت صنایع نیستند، ۱/۳ نرخ‌های قانونی اقلامی است که تحت کنترل

مقدار مالیات‌های صریح بر تجارت را تخمین زده است. اگر همه موانع غیرتعرفه‌ای با معادل‌های تعرفه‌شان جانشین شوند، یک گام بیشتر به سمت شفافیت اقتصاد برداشته شده است. قسمت دوم این متن اهمیت موانع غیرتعرفه‌ای را تخمین زده است. قسمت سوم از ابزار تحلیلی یکسان‌سازی نرخ ارز استفاده می‌کند تا مالیات بر تجارتی را توضیح دهد. که به‌طور ضمنی در سیستم نرخ ارز دوگانه در ایران هست.

مقدار مالیات‌های صریح بر واردات

ایران مالیات بر وارداتی را که به‌طور دقیق مطابق با کلمه تعرفه باشد ندارد. به‌جای آن، دو مالیات اصلی بر واردات وضع کرده است عوارض گمرکی و سود بازرگانی (هزینه‌های ثبت و سفارش واردات نیز دریافت می‌شود، اما آن‌ها از اهمیت کمی برخوردارند). جدول عوارض گمرکی را فقط مجلس، اما نرخ‌های سود بازرگانی را دولت می‌تواند تغییر دهد. هر دو مالیات‌ها قابل پرداخت به ریال هستند، به‌عنوان درصدی از قیمت سیف واردات بر حسب ریال، که با نرخ ارز اسمی که در حال حاضر فقط در حدود یک پنجم نرخ ارز بازار است، تبدیل می‌شود. از آن جایی که عوارض گمرکی ایران، حتی براساس نرخ‌های رسمی، همواره به‌طور نسبی پایین بوده است و تغییر آن‌ها برای دولت مشکل است، ارزشیابی بیشتر ریال در نرخ‌های رسمی منتج به عوارض گمرکی ناآشناسی شده است. عوارض ۲۰ درصد با نرخ رسمی اکنون نقطه معادل ۴ درصد با نرخ بازار آزاد است. در اوایل و اواسط دهه ۹۰، گاهی نرخ عوارض در حدود معادل ۱ درصد نرخ بازار آزاد بود. نتیجه می‌شود که جمع سود بازرگانی و عوارض گمرکی مثل یک مالیات کل و یا به‌طور خلاصه تعرفه عمل می‌کند. همه نرخ‌های مالیات که این‌جا بیان شدند، با نرخ بازار بورس تهران محاسبه شده‌اند ارز نه با نرخ رسمی. مگر این‌که غیر از آن بیان شود.

بر حسب اندازه و انعطاف، سود بازرگانی مهم‌ترین مالیات بر واردات است. هنگامی که دولت موانع غیرتعرفه‌ای را با معادل تعرفه‌ای جایگزین می‌کند، فقط سود بازرگانی برای جبران خسارت تولیدکننده که حمایت‌های غیرتعرفه‌ای را از دست داده شروع به

جدول ۱. متوسط مجموع نرخ مالیات واردات ۱۹۹۹ - ۲۰۰۰

بخش	مالیات کل نرخ مجموع (درصد)	سود بازرگانی نرخ مجموع (درصد)	تعرفه نرخ مجموع (درصد)	کلّیه مالیات‌های بسته شده بر (میلیون ریال)	واردات (میلیون دلار آمریکا)
کشاورزی	۰/۸	۰/۷	۰/۱	۱۱۳	۱۶۲۶
محصولات نفت‌خام	۰/۱	۰/۱	۰/۰	۵	۵۱۰
غذا، نوشیدنی و تنباکو	۰/۵	۰/۴	۰/۱	۲۰	۴۶۵
معدنی	۱/۶	۱/۱	۰/۵	۱۸	۱۳۶
شیمیایی	۲	۱/۷	۰/۳	۳۹۳	۲۳۵۶
چرم، ابریشم، پوست	۴/۱	۳/۶	۰/۶	۰	۱
کاغذ و خمیرکاغذ	۳	۲/۴	۰/۷	۹۱	۳۶۷
نخ و کاموا	۳/۸	۲/۸	۱/۱	۱۲۳	۳۹۳
لبس	۲/۶	۲/۳	۰/۴	۱۹	۹۰
پوشاک	۱۴/۲	۱۱/۱	۳/۱	۱	۱
محصولات غیرفلزی	۵/۷	۴/۹	۰/۸	۸۴	۱۸۳
آهن و فولاد	۳/۵	۳/۱	۰/۴	۲۵۷	۹۰۱
محصولات فلزی	۵/۹	۴/۹	۱	۲۶۴	۵۴۹
تولیدات ماشینی و غیر	۲/۷	۲/۱	۰/۶	۶۵۶	۲۹۹۰
الکترونیکی	۵/۵	۴/۲	۱/۲	۴/۸	۹۱۵
ماشین‌های الکترونیکی	۰/۵	۰/۴	۰/۱	۴	۹۶
خورو	۳/۴	۲/۱	۱/۴	۱۹۹	۷۱۲
هواپیما و کشتی	۰/۸	۰/۶	۰/۲	۴	۷۰
سایر محصولات کارخانه‌ای	۳/۴	۲/۹	۰/۵	۸۹	۳۲۲
تمامی واردات	۲/۷	۲/۱	۰/۵	۲۷۵۱	۱۲۶۸۳
متوسط غیروزنی ^a	۶/۱	۵/۱	۱	د.د	د.د

د.د: قابل اجرا نیست

۱ دلار آمریکا = ۸۱۷۵ ریال

a: نرخ‌های متوسط غیر وزنی ابزارهای عددی هستند از سهمیه‌های مالیات جمع‌آوری شده برای ۳۰۶۳ قلم از نظام هماهنگ که در ۱۹۹۱-۲۰۰۰ وارد شده‌اند. منبع: اطلاعات جمع‌آوری شده توسط گمرک و ارائه شده به هیأت نمایندگی توسط بانک مرکزی ایران

متوسط وزنی تعرفه در ایران معمولاً خیلی پایین‌تر از متوسط ساده غیروزنی است، زیرا نرخ تعرفه بالا باعث کاهش واردات می‌شود. در آخرین ردیف جدول ۱، متوسط غیروزنی نرخ‌های مجموع ۳۰۶۳ کالای وارد شده ۶/۱ درصد بود. این قابل توجه است، زیرا نه فقط از معادل میانگین وزنی واردات، ۲/۷ درصد، بلکه از متوسط غیروزنی نرخ‌های قانونی برای ۵۱۱۳ قلم هم بیشتر است. اگر به عنوان یک امکان، انتظار داشته باشیم که ۲۰۰۰ نظام هماهنگ که هیچ

این وزارتخانه هستند، متوسط غیروزنی برای همه ۵۱۱۳ کالای تعریف شده در نظام هماهنگ شش رقمی ایران در حدود ۵/۵ درصد نرخ بازار مبادلات ارز خواهد بود. ۵/۵ درصد نرخ قانونی، تخمین خیلی ناهماهنگی از نرخ غیروزنی قانونی برای همه ۵۱۱۳ کالای نظام هماهنگ است، در حالی که طبق تعریف نرخ متوسط مجموع ۲/۷ درصد، یک متوسط وزنی واردات از نرخ‌های مجموعه برای ۳۰۶۳ قلم کالا در نظام هماهنگی است که در ۱۹۹۹-۲۰۰۰ وارد شدند.

جدول ۲. تخمین نرخ متوسط غیروزنی سود بازرگانی مورد نیاز برای جبران خسارت تولیدکننده برای تعرفه‌زایی کالاهای تابع مجوز وزارت صنایع

کالاهای مقررات‌زایی شده در ۲۰۰۰-۲۰۰۱ و ۲۰۰۱-۲۰۰۲		کالاهای مقررات‌زایی خواهند شد ۲۰۰۰-۲۰۰۲		کالاهای مقررات‌زایی شده در ۲۰۰۰-۲۰۰۱		اقدام
سود بازرگانی جدید (درصد)	تعداد	سود بازرگانی جدید (درصد)	تعداد اقدام	سود بازرگانی جدید (درصد)	تعداد اقدام	
۲۵/۴	۱۲۷	۳۰	۲۱	۲۴/۵	۱۰۶	غذا و محصولات دارویی
۲۱/۴	۱۱۷	۲۸/۷	۲۹	۱۹	۸۸	محصولات غیر فلزی
۹/۳	۵۶۰	۱۴	۶۰	۸/۵	۵۰	مواد شیمیایی
۷۴/۲	۹/۳	۷۴/۲	۹/۳	-	۰	لباس و پوشاک
۱۸/۸	۳۴۸	۲۱/۴	۲۹۸	۳/۵	۵۰	فلزات و ابزارآلات
۲۴	۲۹۱	۲۴/۹	۲۸۰	۱/۱	۱۱	تجهیزات الکترونیکی
۳۶	۱۶۵	۳۴/۲	۱۶۶	۶/۴	۱	وسایل نقلیه
۱۵/۲	۴۳۸	۱۵/۹	۴۱۳	۱۱/۳	۲۵	ماشین‌آلات
۳۵/۴	۲۹۵۹	۴۴/۱	۲۱۷۸	۱۱/۳	۷۸۱	جمع

مأخذ: وزارت صنایع

وارداتی اعلام شد. دارای مالیات بر واردات بالایی باشد، پارادوکس بالاتر بودن متوسط نرخ مجموع از متوسط نرخ قانونی بیش از پیش خواهد بود. با وجود این ممکن است طوری باشد که دولت برای افزایش نرخ سود بازرگانی اقلامی که ایران وارداتی ندارد، هیچ مشکلی پیدا نکند و نرخ‌های قانونی این عوارض به نسبت پایین باشد.

مقدار موانع غیر تعرفه‌ای واردات:

هدف تخمین کمی اندازه متوسط موانع غیر تعرفه‌ای تجارت برای هشت طبقه عریض کدهای نظام هماهنگ مجوزهای واردات از طریق وزارت صنایع هست (بود). با این‌که در حدود ۲۰۰۰ کدهای نظام هماهنگ‌تر هرگز تحت کنترل وزارت صنایع نبوده‌اند، موانع غیر تعرفه‌ای بر این اقلام، کم اهمیت‌تر از آن است که برای آن تخمین کمی به دست بیاورند.

در مارس ۲۰۰۰، آیین‌نامه واردات ۷۸۱ کالا، از حدود ۳۰۰۰ کالای تحت کنترل وزارت صنایع در ابتدای سال، آزاد اعلام شده است، به این معنی که تصویب وزارت خانه دیگر نیاز نیست. طبقه‌بندی این کالاها در آیین‌نامه صادرات و واردات به‌طور مشخص از ۱ و ۲ به ۱ تغییر کرد. اکثر ۷۸۱ کالا که مقررات‌زایی شده بودند، مواد خام و قطعات مجزا جهت مونتاژ محلی بودند. در حدود ۲۰۰ قلم دیگر از کالاها به‌طور مشروط برای آزادسازی در سال ۲۰۰۱-۲۰۰۲ تصویب شده‌اند (جدول ۲). این کالاها در جدول ۲ در گروهی از کالاهای آزاد شده در ۲۰۰۱-۲۰۰۲ گنجانیده شده‌اند، در حالی که ممکن است بعضی

از آن‌ها در ۲۰۰۱-۲۰۰۰ آزاد شده باشند.

نرخ متوسط غیروزنی سود بازرگانی مورد نیاز برای جبران خسارت تولیدکننده برای لغو حمایت از واردات توسط شرایط مجوز وزارت صنایع، که در حدود ۳۵ درصد نرخ بازار بورس تهران است - مطابق نظر وزارت صنایع (جدول ۳) انجام شده. این تخمین بر این فرض بنا نهاده شده که نرخ فعلی عوارض گمرکی که به‌طور متوسط ۲ درصد نرخ بازار بورس تهران است، برای کالاهای تحت کنترل وزارت صنایع، به همان صورت باقی بماند. معادل تعرفه تخمینی از موانع تعرفه‌ای و غیر تعرفه‌ای که در مارس ۲۰۰۰ برای ۳۰۰۰ قلم تحت کنترل وزارت صنایع بود، ۳۷ درصد بوده است.

حتی اگر نرخ‌ها در جداول ۲-۳ و ۲-۴ کمتر از مقدار موجود موانع غیر تعرفه‌ای تخمین خورده باشد، با این وجود آن‌ها اندازه‌گیری می‌کنند نرخ‌هایی را که وزارت صنایع برای جایگزینی موانع غیر تعرفه‌ای بعد از ۲۰۰۲ پیشنهاد کرده است.

تخمین‌های ارائه شده به وسیله وزارت صنایع نشان دهنده نرخ‌های درصدی سود بازرگانی برای جبران خسارت تولیدکننده‌ها برای رفع موانع غیر تعرفه‌ای است، مشروط بر این‌که ارزش واردات با نرخ بازار بورس تهران که هر دلار برابر با ۸۱۷۵ ریال در نوامبر ۲۰۰۰ بوده، محاسبه شده باشند. در حال حاضر واردات برای اخذ مالیات در نرخ رسمی ریال ۸۱۷۵ = ۱٪ ارزش‌گذاری می‌شود. اگر تعرفه‌بندی در حالی که واردات همچنان برای اخذ مالیات در نرخ رسمی

شده برای پوشاک) ۱۰۰ درصد است. هر دو نرخ‌ها تخمینی هستند از موانع موجود تجارت بر حسب ریال، نسبت به ارزش دلاری واردات که بر حسب نرخ بازار بورس تهران به ریال تبدیل شده.

مالیات‌های تجارت و یارانه ضمنی در نظام نرخ دوگانه ارز:

سطح متوسط تعرفه‌ها به اضافه معادل‌های تعرفه‌ای موانع غیرتعرفه‌ای معمولاً به‌عنوان شاخص تقریبی از حجم ناکارایی ناشی شده از تعرفه‌ها و مجوزها به‌کار برده می‌شود. با وجود این، در تفسیر سطح متوسط از تعرفه و موانع اخذ مجوز اقتصادی همانند ایران باید احتیاط کرد، زیرا تفاوت‌های عمده‌ای در نرخ‌های ارز به‌کار رفته در طبقات مختلف صادرات و واردات وجود دارد.

قبل از ۱۹۹۷ قسمتی (و در بعضی مواقع همه) ارزش‌های خارجی دریافتی از صادرات غیرنفتی به‌جای نرخ بالای بازار آزاد با یک نرخ متوسط صادراتی ۳۰۰۰ ریال به ازای هر دلار تبدیل می‌شد. هر چند نرخ صادرات تا مارس ۲۰۰۰ در همین شرایط باقی ماند. در عمل صادرکنندگان محصولات غیرنفتی نرخ کامل بازار بورس تهران را بعد از ۱۹۹۷ دریافت کردند. این اصلاح مالیات ضمنی خیلی اساسی بر صادرکنندگان را از بین برد.

هر چند، نرخ بازار ارز تهران برای همه صادرات غیرنفتی به‌کار می‌رود، واردات کالاهای اساسی مثل کودشیمیایی و موادغذایی اساسی به وسیله شرکت تجاری عمومی وارد شده و به نیابت از طرف وزارت بازرگانی در نرخ رسمی ۱۷۵۰ ریال برای هر دلار و در قیمت‌های تحت کنترل برای اطمینان از این‌که مصرف‌کنندگان کلی منافع را از یارانه‌های ضمنی واردات کسب می‌کنند، فروخته می‌شود.

یک مأمور، هیأت اعزامی را مطلع کرد که به‌غیر از صادرکنندگان بالقوه کالاهای اساسی که تفاوت بین نرخ ارز سهام تهران و نرخ ارز رسمی را می‌پردازند، موانع صادراتی نه تنها برای صادرات دوباره مقادیر فیزیکی کالاهایی که در نرخ رسمی وارد شده‌اند بلکه همچنین برای تولید داخلی اقلام مشابه اعمال می‌شود.

هیأت اعزامی همچنین مطلع شد که مصارف داخلی و واردات این کالاهای اساسی سهم‌بندی نمی‌شوند؛ شرکت تجاری عمومی ذخایری را برای مقابله و تعدیل نوسان‌های تقاضا حفظ می‌کند و واردات و ذخایر را در یک سطح مناسب نگاه می‌دارد. بنابراین کالاهای ضروری در عمل بیشتر از ۸۰ درصد یارانه‌های واردات را دریافت می‌کنند. در نتیجه مصرف این کالاهای یارانه‌ای بیشتر از ۸۰ درصد دارد. روی هم رفته یارانه مصرفی بیش از این نیز است، زیرا یارانه‌هایی که در بودجه در نظر گرفته شده، برای تأمین آرد گندم حتی در قیمتی پایین‌تر از قیمت خارجی آن در نظر گرفته شده (که در نرخ‌های تبدیل شده به نرخ بازار بورس تهران)، با وجود این نماینده‌های دولتی نشان داده‌اند تولیدکننده‌های گندم و سایر کالاهای اساسی معمولاً معادل قسمت خارجی تبدیل شده به نرخ بازار بورس تهران را دریافت می‌کنند.

جدول ۳. نرخ‌های تخمین کمترین و بیشترین سود بازرگانی مورد نیاز برای جبران تولیدکنندگان برای تعرفه‌بندی اقلام تحت شمول اخذ وزارت صنایع (بر حسب درصد)

اقلام	نرخ حداقل	نرخ حداکثر
پارچه و لباس	۱	۱۰۰
وسایل نقلیه	۱	۹۰
لوازم الکترونیکی	۱	۷۵
غذا و فرآورده‌های دارویی	۲	۵۰
فلزات و ابزارآلات	۱	۵۰
ماشین‌ها	۲۰	۵۰
محصولات غیرفلزی	۱	۴۰
موادشیمیایی	۱	۴۰

مأخذ: وزارت صنایع

ارزش‌گذاری می‌شوند صورت بگیرد، نرخ‌های سود بازرگانی مورد نیاز می‌باید در حدود پنج برابر بیشتر از نرخ‌هایی باشد که در جدول برای جبران تولیدکنندگان به‌منظور حذف حمایت‌های غیرتعرفه‌ای بود. واردات مشمول عوارض گمرکی پایینی در یک نرخ متوسط ۲ درصد نسبت به نرخ ارز بازار سهام تهران است. وزارت صنایع فرض می‌کند که این عوارض بدون تغییر خواهد بود.

به‌طور متوسط معادل تعرفه کل موانع تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای موجود بر حسب نرخ ارز بازار بورس تهران، ۲ درصد بیشتر از نرخ‌هایی خواهد بود که در جدول ۳ نشان داده شده. بارها گزارش شده که موانع غیرتعرفه‌ای بر ۲۰۰۰ مورد کالا هرگز کنترل نشده توسط وزارت صنایع. شدیدتر از آن مواردی است که در جدول ۲ و ۳ گزارش شده است. متوسط غیروزنی تعرفه معادل با مجموع موانع تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای موجود واردات کمتر از ۳۷ درصد (نسبت به ارزش واردات بر حسب بازار بورس تهران) برای اقلام تحت کنترل وزارت صنایع است.

در بهترین شرایط نرخ متوسط در حدود ۳۰ درصد و یا احتمالاً پایین‌تر است. این متوسط کمتر از واقع، اختلالات ایجاد شده به‌وسیله موانع موجود تجارت را بیان می‌کند زیرا اثرات بسیار مهم نظام نرخ از درگمه را نادیده می‌گیرد.

علاوه بر این همان‌طور که جدول ۳ نشان می‌دهد، نرخ متوسط نشان داده شده در جدول ۲ تفاوت بزرگی که بین حداقل و حداکثر وجود دارد را نشان نمی‌دهد.

بیشتر سود بازرگانی پیشنهاد شده برای خودرو (نرخ استفاده شده برای ماشین‌سازی مسافری) ۹۰ درصد و برای پارچه و لباس (نرخ استفاده

و تولیدات داخلی به جز غذا و فرآورده‌های دارویی وضع شده است. این مالیات تحت عنوان مالیات آموزش شناخته شده است، زیرا درآمدی که دولت از این طریق به دست می‌آورد به وزارت آموزش و پرورش تعلق گرفته و در آموزش‌های همگانی سرمایه‌گذاری می‌شود. از آنجایی که بازپرداخت‌ها حداقل از لحاظ اخلاقی مشروط هستند، اگر کالاهایی هستند که بعداً صادر می‌شوند، این مالیات‌ها معادل هستند با مالیات‌های مصرفی وضع شده با نرخ‌های یکسان بر واردات و تولیدات داخلی. البته تا زمانی که نرخ‌هایی که بر واردات وضع شده‌اند بیشتر از نرخ‌هایی هستند که بر تولیدات محلی وضع شده‌اند، این مالیات‌ها یک گرایش ضد تجاری دارند. مهم‌ترین گرایش ضد تجاری در رابطه با سیگار و اتومبیل اتفاق افتاده است. مالیات بر فروش در مورد چند کالایی دیگر، مثل نوشیدنی‌های غیرالکلی، به عنوان یک گرایش غیرتجاری به کار می‌رود اما مالیات‌های فروش بر تولیدات داخلی باعث حذف این گرایش می‌شود.

برای هر سیگار عوارض گمرکی و سود بازرگانی معادل ۴۵ ریال وضع شده است. علاوه بر این واردات سیگار به پرداخت مالیات بر فروش معادل ۱۰ ریال به وزارت دارایی مشروط است. در مقابل مالیات بر فروش برای سیگارهای تولید داخل پنج ریال برای هر سیگار فیلتر دار و ۲/۵ ریال برای هر سیگار بدون فیلتر است. این مالیات‌های فروش در مجموع در حدود ۵ درصد قیمت سیگارند، البته با درصدی کمتر از قیمت اعلام شده. به‌طور متوسط قیمت سیگار وارداتی دو برابر سیگار تولید داخل است.

همچنین واردات سیگار مشروط به یک مالیات غیربودجی است، که سیگارهای تولید داخل، به ازاء هر نخ سیگار ۳۰ ریال از آن معاف هستند. درآمد حاصل از این معافیت به سازمان حمایت از تولیدکننده و مصرف‌کننده که به وزارت بازرگانی وابسته است، پرداخت می‌شود.

این مالیات به ظاهر یک مالیات یا یارانه فرضی به‌منظور تعدیل قیمت‌های واردات و تولیدات داخلی کالاهای اساسی است که سیگار و اتومبیل مهم‌ترین آن‌ها هستند.

تأثیر وضع این مالیات، افزایش مجموع مالیات‌های واردات (عوارض گمرکی به اضافه سود بازرگانی) از ۲۶ درصد به ۴۳ درصد است.^۲

نرخ مالیات بر فروش اتومبیل با سایر وسایل نقلیه متفاوت است. بر ماشین‌های مسافری تولید داخل ۱۰ درصد مالیات فروش وضع شده است. واردات ماشین‌های مسافری به پرداخت مالیاتی معادل ۷۰ درصد ارزش سیف محاسبه شده با نرخ مبادله رسمی (دو حدود ۱۵ درصد ارزش سیف بر نرخ بازار بورس تهران) مشروط است. مالیات فروش بر وانت، مینی بوس و موتورسیکلت کمتر از ماشین‌های مسافری است. آنچه در این گزارش از این مالیات نقلیه نسبت به تولیدات

بنابراین نظام مالیات بر فروش یک گرایش ضد تجاری داشته و اجزای آن سخت است. با شناخت این مشکلات، دولت هم اکنون در حال اجرای طرح است که مالیات‌های مختلف فروش را با یک مالیات ارزش افزوده واحد جایگزین کند. این اصلاح بسیار مهم است زیرا به پایان وابستگی بیشتر از حد دولت بر درآمدهای نفتی کمک خواهد کرد.

در مورد گندم شرکت غله دولتی یارانه‌هایی را در بودجه برای پوشاندن ضررهایی که در نتیجه خرید گندم برای نیاز عمومی در قیمت‌های کنترل شده سر مزرعه‌ای، که در حال حاضر تقریباً معادل با قیمت‌های خارجی بر حسب نرخ سهام تهران است متحمل شده و آن را برای تأمین نان در قیمت‌هایی کمتر از قیمت‌های خارجی می‌فروشد.

۳. سایر مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم

مالیات بر فروش و مالیات مستقیم بر درآمد و سود شرکت‌ها بر فعالیت‌های داخلی و بازرگانی خارجی در ایران بی‌اثر نیست. این بخش راه‌های اصلی که این مالیات‌ها با تجارت بین‌الملل روی هم اثر می‌گذارند را توضیح می‌دهد.

مالیات بر فروش

نظام رایج مالیات بر فروش ایران پیچیده بوده و درآمد کمی را برای دولت ایجاد می‌کند. مالیات‌ها برای تولیدات مختلف با نرخ‌های متفاوتی به کار می‌روند و از آنجا مالیات بر فروش زمانی که شرکت‌ها به طور عمودی ادغام شوند (مراحل تولید زنجیره‌ای باشد) نسبت به وقتی که مراحل تولید تخصصی باشد کاهش پیدا می‌کند.

بنابراین نظام مالیات بر فروش یک گرایش ضد تجاری داشته و اجزای آن سخت است. با شناخت این مشکلات، دولت هم اکنون در حال طرح‌ریزی است که مالیات‌های مختلف فروش را با یک مالیات ارزش افزوده واحد جایگزین کند. این اصلاح بسیار مهم است زیرا به پایان وابستگی بیشتر از حد دولت بر درآمدهای نفتی کمک خواهد کرد.

نظام رایج یک مالیات بر درآمد دو در صدی بر اکثر واردات

وسایل نقلیه داخلی مالیات بیشتری پرداخت می‌شود، ولی این تفاوت مهم نیست زیرا دو نرخ کم است.

واردات نوشابه‌های غیرالکلی نسبت به نوشابه‌های تولید داخل به نرخ بالاتری از مالیات بر فروش احتیاج دارد. با وجود افزایش جدید مالیات فروش تولیدات داخلی، نرخ‌های واردات و تولیدات داخلی هنوز با هم برابرند.

مالیات‌های مستقیم

بر درآمدهای داخلی و خارجی همه اشکال قانونی شرکت‌های ایرانی و شرکت‌های غیر سهامی و درآمدهای شرکت‌های خارجی و شرکت‌های قانونی در ایران (شرکت‌های سهامی عام، شرکت‌هایی با مسئولیت محدود، شرکت‌های غیرسهامی و بازرگانان انفرادی) مالیات بر درآمد وضع شده است.

گرچه مالیات وضع شده ۱۰ درصد درآمد شرکت است، با وجود این به دلیل معافیت از مالیات‌های زیاد، درآمد دولت از این مالیات کم است.^۳

این معافیت‌ها برای اقلام ۱۳۲ و ۱۴۶ از قانون وضع مالیات مستقیم ایجاد شوند. فعالیت‌های کارخانه‌ای و معدنی برای یک دوره ۴ تا ۸ ساله از آغاز فعالیت و ۲۰ درصد از سود فعالیت‌شان برای همیشه معاف از مالیات هستند. شرکت‌ها در مناطق آزاد تجاری در ۱۵ سال اول فعالیت‌شان و نیمی از سودشان برای ۱۵ سال دیگر معاف از مالیات هستند.

شرکت‌ها قانوناً ملزم هستند علاوه بر مالیات بر سود سهام پرداخت شده بر سهامداران نیز مالیات بپردازند. مقدار مالیات سود در نظر گرفته شده بر این اساس محاسبه می‌شود که سهام پرداخت شده به سهامداران تنها منبع درآمد آن‌ها است. چون مالیات بر درآمد در حال افزایش است و تا ۵۴ درصد افزایش پیدا کرده، وسیله‌ای است که نرخ نهایی مالیات بر سود سهام هم تا ۵۴ درصد افزایش پیدا کند که برای سهامداران زیاد است. سهامداران مجبورند که بپردازند هر مالیات باقی‌مانده‌ای را زمانی که کل درآمد آن‌ها از تمام منابع جمع‌آوری می‌شود.

مالیات شرکت‌ها تأثیرات غیرعادی بر تجارت بین‌الملل دارند زیرا همه درآمدهای به‌دست آمده از صادرات کالاهای کارخانه‌ای کامل و ۵۰ درصد درآمد همه صادرات دیگر کالاها معاف هستند.^۴ معافیت صادرات نه تنها برای مالیات بر درآمد شرکت‌ها بلکه برای مالیات بر سود سهام پرداخت شده به وسیله شرکت‌های متعهد صادرات هم ظاهر می‌شود.

۴. توصیه‌های سیاستی

ما به شدت سیاست دولت مبنی بر جایگزین کردن موانع غیرتعرفه‌ای با هم ارز تعرفه‌ای آن‌ها را تأیید می‌کنیم. با انجام چنین سیاستی شفافیت

نظام و نقل و انتقال منابع که برای انجام لابی به منظور گرفتن مجوزها تلف می‌شود افزایش پیدا می‌کند. با فرض این‌که هرگونه مازاد باانقوه بودجه دولتی می‌تواند به صورت پرداخت‌های یک‌جا به خانوارها برگردانده شود و نیز با فرض این‌که منابعی که برای لابی کردن برای اخذ مجوز تلف می‌شود برابر با ارزش کل این مجوزها باشد، مدل تعادل عمومی محاسباتی ما (CGE) نشان می‌دهد که این اصلاح مصرفی واقعی کل را ۳/۴ درصد افزایش می‌دهد. (بخش ۵ را ملاحظه کنید).

با رفع شرایط اخذ مجوز واردات محدود برای همه کالاها به جای کالاهایی که به دلایل اقتصادی منع شده‌اند دیگر هیچ نیازی برای لیستی از کالاها که با استفاده از منابع مشخص ارز خارجی وارد بشود یا نشود نبوده و نسخه‌عاری از مقررات صادرات و واردات کافی خواهد بود.

برای هر سیگار عوارض گمرکی و سود

بازرگانی معادل ۴۵ ریال وضع شده است. علاوه بر این واردات سیگار به پرداخت مالیات بر فروش معادل ۱۰ ریال به وزارت دارایی مشروط است. در مقابل مالیات بر فروش برای سیگارهای تولید داخل پنج ریال برای هر سیگار فیلتردار و ۲/۵ ریال برای هر سیگار بدون فیلتر است.

این مقررات برای شناسایی تعداد محدودی از کالاهایی که واردات‌شان به دلایل غیراقتصادی منع شده ادامه خواهد داشت. مقررات برای بقیه کالاها نشان می‌دهد که واردات‌شان باید رویه‌های ثبت وزارت بازرگانی را کامل کند. حتی ممکن است این الزامات در اکثر حالت برداشته شود در حالی که در بعضی حالات وجود دارد.

اگر الزامات حفظ می‌شد کاهش دادن زمان لازم برای انجام این درخواست‌ها - حداکثر تا هفت روز - می‌توانست در تسهیل واردات کمک کند. علاوه بر این سازمان تجارت جهانی الزام اخذ مجوز را به‌عنوان یک مانع غیرتعرفه‌ای طبقه‌بندی خواهد کرد مگر این‌که مجوزها برای مدت محدودی آزمون شود. همچنین حذف موانع غیرتعرفه‌ای در مقررات تکنیکی یا استانداردهای بهداشتی را که بین تولیدات داخلی و خارجی تبعیض قائل می‌شود را اکتیداً توسعه می‌کنیم. در این حالت، پذیرفتن بهترین رویه‌های مقرراتی و همراه کردن

عوامل و پیشرفت فن‌آوری تسریع می‌کند. تخمین‌های مدل‌ها، خلاصه شده در بالا، دلالت بر این نکته دارد که منابع رفاهی در سطوح قبل فن‌آوری در عرضه عوامل همچنان بالا خواهد بود.

به این دلیل ما توصیه می‌کنیم که دولت تعرفه‌ها را به یک نرخ یکنواخت ۱۵ درصدی تا اواخر برنامه پنج ساله توسعه سوّم کاهش بدهد.

ما همچنین برنامه‌های دولت را در جهت جایگزین کردن مالیات بر ارزش افزوده خنثی تجاری به جای نظام فعلی مالیات بر فروش به شدت حمایت می‌کنیم.

ما از سیاست فعلی اعطای معافیت‌های مالیاتی بر درآمد حاصل از صادرات حمایت نمی‌کنیم. به این دلیل که درآمد حاصل از مالیات بر درآمد شرکت‌ها در حال حاضر تنها ۲۵ درصد GDP بوده و درآمد حاصل از مالیات درآمد اشخاص ۱/۵ درصد بقیه است، اختلالات حاصل از این معافیت‌ها با معنی و قابل توجه نیست.^۵ با وجود این زمانی که بخش خصوصی و درآمدهای حاصل از مالیات بر درآمد اهمیت پیدا کند، حذف معافیت‌ها و ایجاد یک نظام مبتنی بر نرخ‌ها و پایه وسیع مهم خواهد بود. در نهایت شناخت این نکته مهم است که هر گونه معافیت از مالیات بر درآمد برای صادرکنندگان مغایرتی با اصول WTO ندارد.

بهترین راه برای از بین بردن موانع غیرتجاری حذف مالیات‌ها و سایر موانع صادرات و واردات است نه ایجاد پارانه و معافیت. یکی از نتایج نامطلوب بازگرداندن صادرات صنعتی به داخل یک پوشش مالیاتی این است که انگیزه‌ای در مالیات دهندگان ایجاد می‌کند تا نرخ‌های نهایی بالایی را برای نگه داشتن سهم بالایی از ثروت‌شان مثل صنایع بپردازند.

پی نوشت:

* این مطلب ترجمه فصلی از منبع زیر است:

۱. این فرض‌ها دلالت دارند بر يك نرخ متوسط قانونی (نسبت به قیمت حاشیه‌ای واردات با نرخ مبادله ای رسمی) ۲۵/۷ درصدی (۴/۳/۴۳۳/۱۰۰/۱۶۸۳۵۰۰). با ضرر این نرخ با ضریب نرخ رسمی مبادله بازار بورس يك نرخ متوسط ۵/۵ درصدی نسبت به ارزش حاشیه‌ای واردات در نرخ بازار بورس به دست می‌آید.
۲. این نرخ‌ها به دست آمده‌اند از ضرب مالیات ۴۵ ریالی و ۳۰ ریالی هر سیگار در ۲۰ و بیان می‌کنند که مالیات‌ها ایجاد شدند به عنوان درصدی از قیمت بدون مالیات (20xva[rials]-5000 rial) در يك باکت سیگار ۲۰ تایی. مالیات غیرمستقیم ممکن است که توسط وزارت دارایی نادیده گرفته بشوند، چون آن‌ها کم هستند و نرخ‌های اضافی شده معادل انرژی برای سیگارهای وارداتی و داخلی خیلی متفاوت نیست.
۳. صندوق بین‌المللی پول ۲۰۰۰.
۴. وزارت دارایی (۱۹۹۹)، صفحه ۹۳.
۵. صندوق بین‌المللی پول ۲۰۰۰.

آن با اصول تجارت جهانی در موانع تکنیکی، نسبت به توافق تجاری و توافق مربوط به استانداردهای بهداشتی و وابسته به بهداشت نیاز حیاتی است. به دلیل ناکارایی‌های شدیدی که به وسیله موانع بالای تجاری ایجاد شده یک نیاز جدی برای کاهش مالیات‌های واردات به جایی که فقط موانع غیرتعرفه‌ای با مالیات بر درآمد هم ارزشان جایگزین شود، وجود دارد. برطبق مدل تعادل عمومی افزایش ۳/۴ درصد مصرف واقعی کل در اثر تعرفه‌ای کردن موانع موجود، اگر چنانچه موانع غیرتعرفه‌ای و تعرفه‌های موجود با یک تعرفه یکسان ۲۵ درصد جایگزین شود، به ۴/۴ درصد افزایش پیدا خواهد کرد. با اعمال تعرفه یکسان ۱۵ درصد منافع مصرف واقعی کلی به ۵/۵ درصد افزایش پیدا خواهد کرد.

ما به شدت سیاست دولت مبنی بر جایگزین کردن موانع غیرتعرفه‌ای با هم ارز تعرفه‌ای آن‌ها را تأیید می‌کنیم. با انجام چنین سیاستی شفافیت نظام و نقل و انتقال منابع که برای انجام لابی به منظور گرفتن مجوزها تلف می‌شود افزایش پیدا می‌کند

در حال حاضر کشورهایی با ساختار تعرفه‌ای یکسان یا تقریباً یکسان وجود دارند. استونی و هنگ‌کنگ دارای تعرفه‌های یکسان هستند، زیرا آن‌ها تجارت آزاد را اعمال می‌کنند. بولیوی، جمهوری فرقیز و شیلی به ناچار تعرفه یکنواخت و یکسان به ترتیب ۱۰، ۱۰ و ۱۱ درصدی را اعمال می‌کنند.

سنگاپور دارای متوسط تعرفه ساده ۵ درصد با انحراف استاندارد کمتر از ۳ درصد است. آذربایجان دارای تعرفه حداکثر ۱۵ درصد بوده و گزارش می‌شود که بوسنی و هرزگوین در حال انتقال به تعرفه یکسان و یکنواختی است. تعدادی از کشورهای دیگر شامل دارالاسلام، برونئی، اکوادور، هندوراس و مکزیک دارای متوسط تعرفه کمتر از ۱۳ درصد و انحراف استاندارد کمتر از ۶ درصد است.

تجربه این کشورها نشان می‌دهد که برقراری یک تعرفه یکنواخت پایین امکان‌پذیر بوده و شواهد اقتصادسنجی اشاره شده در پاورقی دو نشان می‌دهد که انجام چنین اصلاحاتی رشد GP را با تحریک انباشت